

# LEKCJA POCZĄTKOWA O POWSTANIU WARSZAWSKIM

SZKOŁA PODSTAWOWA, KLASY I-III

AUTORKI: **Natalia Gorgol, Estera Jakubik-Matulka**

**MATERIAŁY DYDAKTYCZNE:** Oś czasu, mapa, zdjęcia ukazujące czas okupacji w Polsce (*materiały pomocnicze nr 1-3*).

**CEL:** Przekazanie najważniejszych informacji i zapoznanie z podstawowymi terminami dotyczącymi II wojny światowej oraz Powstania Warszawskiego.



## PRZEBIEG LEKCJI:

### 1. Nauczyciel wprowadza uczniów w tematykę zajęć.

Określa historyczne ramy - wskazuje, ile czasu minęło od omawianych wydarzeń. Dla ułatwienia może na przykład użyć sformułowania, że wówczas pradiadkowie uczniów byli bardzo młodzi. Pomocna może okazać się również oś czasu z zaznaczonymi datami (*materiał pomocniczy nr 1*).

### 2. Nauczyciel za pomocą mapy (*materiał pomocniczy nr 2*) zapoznaje dzieci z datami oraz najważniejszymi faktami dotyczącymi rozpoczęcia wojny:

- **1 września 1939 roku** Polska została zaatakowana przez III Rzeszę Niemiecką (Niemcy). Rozpoczęła się II wojna światowa.
- **17 września 1939 roku** nastąpił kolejny atak na Polskę - tym razem Związku Sowieckiego (Rosji).
- Nasz kraj znalazł się w bardzo trudnej sytuacji, Polacy próbowali się bronić.
- Obrona nie powiodła się, Polska została podzielona na dwie części i zajęta przez wroga, zniknęła z mapy. Ten czas nazywamy **okupacją**.
- Niemcy zajęli dużą część kraju, w tym Warszawę.

### PYTANIA POMOCNICZE:

- Czy gdy Polacy zostali zaatakowani, chcieli się bronić?
- Czy w sytuacji ataku z dwóch stron Polska miała duże szanse na skuteczną obronę?

### 3. Nauczyciel omawia termin „okupacja” (zajęcie kraju przez inne państwo).

Warto wyjaśnić to określenie, posługując się prostym przykładem: jakby dzieci się czuły, gdyby ktoś bez pytania zabral ich zabawki i zaczął się „rządzić” w ich pokoju. Nauczyciel przywołuje kilka sytuacji z okupacyjnego życia codziennego, w których Polacy dotkliwie odczuwali skutki zasad wprowadzonych przez Niemców w Warszawie. Do przedstawienia okresu okupacji można wykorzystać fotografie załączone w *materiale pomocniczym nr 3*.



#### OKUPACYJNE ZASADY:

- Zakaz używania symboli narodowych takich jak polska flaga – okupant dążył do tego, aby Polacy zapomnieli o swoim kraju (*zdjęcie nr 1*).
- Bieda oraz głód; wprowadzenie przez okupanta kartek na żywność; brak możliwości kupienia wielu rzeczy; okupacja jako czas, kiedy jadło się nie to, co się lubi, ale to, co udało się zdobyć (*zdjęcia nr 2-4*).
- Ludzie na co dzień rozmawiali po polsku, ale językiem urzędowym stał się język niemiecki – w tym języku wydawano dokumenty, nazwy ulic i miejscowości zmieniono z polskich na niemieckie (*zdjęcia nr 5-6*).
- W szkole dzieci uczyły się czytać i pisać po polsku, ale nie mogły dowiedzieć się niczego o polskiej kulturze i historii, nie było też zajęć z wychowania fizycznego.
- Wiele miejsc było dla Polaków zamkniętych, nie mogli wchodzić do niektórych sklepów, parków, jeździć niektórymi tramwajami, nawet na placach zabaw pojawiały się tablice informujące, że teren ten jest przeznaczony „tylko dla Niemców” (*zdjęcia nr 7-8*).
- Za nieprzestrzeganie okupacyjnych zasad groziły kary, na przykład areszt.

#### **WSKAZÓWKA:**

Opowiadając o różnych sytuacjach, które w czasie okupacji były dla Polaków trudne, warto unikać przywoływania najbardziej drastycznych przykładów, takich jak łapanie, rozstrzelanie czy obozy koncentracyjne.



**PYTANIA POMOCNICZE:**

- Czy kiedy rozpoczęła się okupacja, wróg nadal bombardował polskie miasta?

Warto zwrócić uwagę na to, że inaczej wyglądał czas obrony, kiedy trwała walka i spadały bomby, a inaczej okres okupacji, gdy kraj został już zdobyty przez wroga, a ludzie musieli się przystosować do nowej rzeczywistości.

- Dlaczego w szkole w czasie okupacji nie było WF-u?  
Z jakiego powodu Polacy nie mieli dostępu do wystarczającej ilości jedzenia?

Odniesienie do próby osłabienia narodu.

- Co wojna mogła ludziom zabrać?

Warto zwrócić uwagę na obawę o życie, tęsknotę za bliskimi, częstą konieczność wyprawki z powodu zniszczeń.

- Co czuli ludzie żyjący w okupowanej Warszawie?  
O czym najbardziej marzyli?

**4. Nauczyciel wprowadza pojęcie „Powstanie Warszawskie”.**

- 1 sierpnia 1944 roku o godz. 17.00 (tzw. Godzina „W”) po pięciu latach okupacji rozpoczęła się w stolicy walka o wolność – Powstanie Warszawskie.
- Ta bitwa o miasto była niezwykle trudna i trwała aż 63 dni.

**PYTANIA POMOCNICZE:**

- Czy 5 lat okupacji to dużo, a może mało?
- Czy w Powstaniu mogli brać udział dzieci?

Konieczne jest zwrócenie uwagi na to, że dzieci mogły jedynie pomagać Powstańcom, nie walczyły z bronią w rękę, ani nie były sanitariuszami.



**W dalszej części zajęć lub na następnych lekcjach zapraszamy do skorzystania z rozwinięć tematycznych zawierających zadania i karty pracy dla uczniów.**

W materiałach wykorzystano rysunki autorstwa Oli Woldańskiej-Płocińskiej, które pochodzą z publikacji *Chwaty. Kolorowanki, łamigłówki i inne zadania o powstańczej Warszawie*, do nabycia w Muzeum Powstania Warszawskiego oraz na [sklep.1944.pl](http://sklep.1944.pl)